

הַלְכוֹת פְּרֻכַּת הַפְּרוֹת סִימָן רח

ב'פואָאָ נָפְשׁוֹת': י' בְּבִרְכָּהּ אַחַת (יג) מַעֲיִן שְׁלֹשׁ (נא) שְׁל פְּרוֹת דְּחוּצָה לְאַרְצָא חוֹתָם 'עַל הָאָרֶץ (נב) וְעַל הַפְּרוֹת', וּבְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל חוֹתָם (נג) 'עַל הָאָרֶץ וְעַל פְּרוֹתֶיהָ'. וְאַחַם בְּחוּצָה לְאַרְצָא (נד) אוֹכֵל מִפְּרוֹת (יז) הָאָרֶץ, חוֹתָם גַּם־כֵּן 'עַל פְּרוֹתֶיהָ': י"א בְּבִרְכָּהּ מַעֲיִן שְׁלֹשׁ דִּינִין (נה) רְאִינוּ חוֹתָם 'עַל הַתְּפֵן וְעַל פְּרֵי הַתְּפֵן' אֱלָא (נו) 'עַל

פֶּאָר הַיֵּטֵב

(יג) **מִצֵּין ג'** נֶסֶח הַבְּרִיחַ: בא"י אָמְרָה עַל הַסִּתְהָה וְעַל הַתְּפַלְפֵּלָה וְעַל הַתְּנוּבָה הַשְּׂדֵה וְעַל אֶרֶץ חֲמָדָה טוֹבָה וְרַחֲבָה שְׂרָצִית וְהַתְּחַלֵּם לְאֻבְחִינִי לֵאכֹל מִפְּרִיָּה לִשְׂבֹּעַ מִטּוֹבָה. רַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ עֲלֵינוּ וְעַל יִשְׂרָאֵל עַמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַם עִיר מְקֹדֶשׁ וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדֶךָ וְעַל מוֹדְתְךָ וְעַל הַיִּכְלָךְ וְיִבְנֶה יְרוּשָׁלַם עִיר מְקֹדֶשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ וְנַעֲלֵנוּ לְחֻכָּה וְשִׁמְחָנוּ בָּהּ. כִּי אָמֵן ה' טוֹב וְיִמְטִיב לָלֵךְ וְנִוְדָה לָךְ עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחֲנֶה. בְּרוּךְ אַתָּה ה' עַל הָאָרֶץ וְעַל הַסִּתְהָה וְעַל הַתְּפַלְפֵּלָה. וְעַל פְּרוּת אֹמֶר עַל הַעֵץ וְעַל פִּי הַעֵץ וְעַל הַתְּנוּבָה הַשְּׂדֵה וְעַל אֶרֶץ וגו', וְעַל הַיָּין עַל הַסֵּקֶן וְעַל פִּי הַסֵּקֶן וְעַל הַתְּנוּבָה הַשְּׂדֵה וְעַל אֶרֶץ וגו', וְחֹמֶם עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפְּרוּת, בֵּית, אָבֶל הַמִּתְּנָה לְחֹמֶם עַל הָאָרֶץ וְעַל פִּי הַסֵּקֶן: (יד) **הָאָרֶץ.** וּבַחֲבִיל הַסְּמוּכָה לֵאמֹר "אֵץ לְשׁוֹת מִטֵּבַע הַבְּרָדָה מִסָּפֵק שְׂמֵחַ הַפְּרוּת מֵאִ"י הָן. וְלֹא תִשְׁלִיךְ לָהֶן, בֵּית ה' מֵאִ"י וְיִסְבֹּק אֵלֶיךָ רַחֵם הַעֲלֵה לְחֻכָּה לְרֵאִם בְּנוֹדָי בָּאִים מֵאִ"י לְחֹרֵל יִבְרָךְ עַל פְּרוּתֵךְ, וְרֵאִם בְּנוֹדָי בָּאוּ מִחוּל לֵאמֹר מְבָרֵךְ עַל הַפְּרוּת, אָבֶל בְּסִפְּאָא לְעוֹלָם יִבְרָךְ עַל הַפְּרוּת, עַן עָם:

בְּכִכּוֹת. וְדָן תַּעֲרֹבוֹת קָמַח מִחֲשֵׁן וְאֵדָר שֶׁבִּתְבָּתִּי לְעִיל נִרְאָה לִי דְהִיּה מִינִים אַחֲרִים שֶׁ
הִקְבֵּה חֲלוּקֵי דִינִים, וְיִ"א שֶׁבִּשְׁעוֹרִים שָׁוֶה לְחִשּׁוּם, וְגַם לְעִנּוּן תַּעֲרֹבוֹת שְׁאֵר מִינִים לֵאמֹר
בְּהִלְקֵי ט"ח כִּימֵן נָה וְעֵצֶן בְּבִרְיִי בְּטֵם פֶּרֶדְאָרְץ ח"ג כ"א: אִם הִבִּיאוּ צִמּוּקִים מִ

משנה ברורה

מִנְכֹר טַעֲמוֹ כָּלֵל, בָּטֵל לְגוֹי יִהְיֶה הַמִּיָּמִינִים וּמִכֻּרָּךְ 'שֶׁחֶבֶל':
 * (ב) מַעֲזֵי שְׂלֹשׁ. גִּסַּח הַבְּרָכָה: (ו) בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ
 הָעוֹלָם עַל הַמַּחֲיָה וְעַל הַכִּלְכִּלָּה וְעַל הַתּוֹבָת הַשְּׂדֵה וְעַל אֶרֶץ
 הַמִּדְבָּר טוֹבָה וְיִרְחֹבָה שְׂרָצִית וְהַנְחִלָּתָּ לְאַבְרָהָם לְאָכַל מִפְּרִיָּהּ
 וּלְשַׁבֵּעַ מִטּוֹבָהּ. רַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ עַל יִשְׂרָאֵל עַמֶּךָ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם
 צִיּוֹן וְעַל צִיּוֹן מִשְׁכַּן כְּבוֹדְךָ וְעַל מִזְבְּחֶךָ וְעַל הַיִּכְלָךְ, וּבִגְלוֹ
 יְרוּשָׁלַיִם צִיר הַקֹּדֶשׁ בְּמַהֲרָה כְּרִמְיוֹ וְרַעְלָנוּ לְתוֹכָהּ וּשְׁמַחְנוּ
 בְּבִנְיָנָהּ וְנֹאכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ [וְיֵשׁ (נא) שְׁאֵין אוֹמְרִים
 וְנֹאכַל מִפְּרִיָּהּ וְנִשְׁבַּע מִטּוֹבָהּ] וּנְכַרְכֵּךְ עֲלֶיהָ בַּקֹּדֶשׁ וּבַשְּׂהֵרָה.

כי אתה ה' טוב ומטיב לכל ונודה לך על הארץ ועל המתיקה⁴⁴). ברוך אתה ה' על הארץ (נב) ועל המתיקה. [ונקראת ברכה זו 'מצו' שלש' לפי שיש בה מצוין שלש ברכות שבברכת-המזון, דהיינו נגד ברכת 'הזן' אומרים באן 'על המתיקה' או 'על תפסן' או 'על העץ'. ונגד ברכה שניה שעל הארץ ועל המזון אומרים באן 'ועל ארץ חמדה טיבה' וכו', ונגד ברכה שלישית שהיא 'בונה ירושלים' אומרים באן 'ובנה ירושלים', ונגד 'הטוב והמטיב' שהיא ברכה רביעית בברכת-המזון אומרים גם-כן 'כי אתה ה' טוב ומטיב'; ואף-על-פי שיש בברכה זו מצוין ארבע ברכות, נקראת מצוין שלש, לפי שעקר ברכת-המזון מן התורה הם רק שלש ברכות, והטוב והמטיב' הוא מדרבנן]. ועל פרות אומר 'על העץ ועל פרי העץ ועל תנובת השדה ועל ארץ' וכו', ועל זן אומר 'על הגפן ועל פרי הגפן ועל תנובת השדה ועל ארץ' וכו'. וילענן חתימה דגון מבאר בסעף הסמוך: (נא) **שְׁל פְּרוֹת דְּחוּץ לְאֶרֶץ**. רוצה לומר, כשהן משבצת המינים: (גב) **וְעַל הַפְּרוֹת**. שאין יכול לומר 'פרותיה' בין שאינם מפרות של ארץ-ישראל⁴⁶), ובאפלו הובאו ללארץ ישראל ואכלן שם, כיון שגדלו בחוץ לארץ נע'ת וא"ר: (גג) **'עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרוֹתֶיהָ'**⁴⁷). שמשבח להשם יתברך (גג) על נתינתו לנו את הארץ⁴⁸) שמוציאה אותן פרות⁴⁹): (גד) **אוֹכֵל מִפְּרוֹת הָאֶרֶץ**. רוצה לומר, כשיודע שהם מפרות הארץ, אכל בספק, (גד) כגון בחוץ לארץ הסמוכה לארץ-ישראל. יאמר 'על הפרות⁵⁰', (נא) והוא הדין כשאוכל בארץ-ישראל ואינו יודע אם הם מפרות הארץ או שהובאו מחוץ לארץ, 'וברך גם-כן 'על הארץ ועל הפרות': **יֵא (נה) אֵינוֹ חוֹתֵם וכו'.** דכמו בחמשת מיני דגן אומר בחתימתו 'על הארץ ועל המתיקה', וכן בפרי העץ אומר בחתימתו 'על הארץ ועל הפרות', בן בפרי הגפן צריך גם-כן להזכיר 'ארץ' בחתימה; ומכל מקום בדיעבד אם לא הזכיר ארץ, כתב המגן-אברהם ודעא: (נז) **'עַל הָאֶרֶץ וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן' וכו'.** טעם המחבר, משום דיש דעות בין הפוסקים: יש מראשונים דסבירא להו דכמו בפתיחת הברכה מתחילין בבנין 'על הגפן ועל פרי הגפן' משום שבחו ועלויו, כן צריך

שֵׁעַר הַצִּיּוֹן

(ג) מגן-אברהם, ושינתי קצת מלשנונו על-פי הכתוב בסדורים שלנו, ועין בפריימג'ים שכתב גס'כן נדברינו, ובכמה ראשונים נזכר תפסו כמו בסדורים שלנו: (גא) עין בטור בשם ספ"ג, וכן הלבוש והמגן-אברהם השמיטוהו מג'סו הכרחה, וכן כתב גס'כן במעשה-רב בהנהגות הגר"א, ומכל מקום הרוצה לאמרו אין מוחין בידו, שבכמה ראשונים איתא נסח זה, ועין באל"ה רפה: (גב) והנה אף שבמגן-אברהם מסיים בנסח הדבר "ברוך אתה ה' על המחתה ועל הפלפלה", וכמו שהוצא נסח זה בטור ואבודרהם, לא העמקתיו, דכבר כתב בהית'יוסף על דברי הטור שמהלכות גדולות והמב"ש וסמ"ג מוכח בקדנא שלא לחזם רק ב'ועל המחתה', וכן הוא גס'כן בסתם הדין וקולאש, וכן נמצא בשם רבנו חננאל, הובא בשבלי'לקט ואור ודע, וכן הביא בשבלי'לקט בשם רש"י מספר הפידס, וכן כתב הרי"א שנסח זה עקר, וכן הוא ברוקח וכליבו ודיו, וכן משמע גס'כן בחדושי רשב"א, והמהני על המגן-אברהם והלבוש שהעתיקו נסח הטור שהיה דעת יחידאה ודבר השיי' צלה בהית'יוסף. והנה באמת בספר מקור-חיים להגאון מליסא כתב ששעות-סופר הוא במגן-אברהם כמה ששים 'ועל הפלפלה', וגם בספר מעשה-רב בהנהגות הגר"א משמע גס'כן שלא יאמר 'ועל הפלפלה' (גד). והנה ביד-אפרים ראיתי שמעיד קצת לאמרו ונשאר בספק מחמת שנאה איתא מעתיקים שהעתיקו בהנפח במגן-אברהם ולבוש, ובדור אצלי שאלו נאו כל הגי' ראשונים לא היה אצלי שום ספק בדבר, וכן בסדור הגר"ו נסתרו גס'כן לבסוף רק 'על המחתה': (גז) אטרא בדרך מט: (זד) מגן-אברהם: (זה) מסקנת האליה רפה:

ש תוקפות ברכות
מ ב ש מ ס הנמנו
והירושלמי וכן נחבו
ה"ר ורננו ינר
וקרא"ש
פוקקים ת נרנר
קרא"ש ורנר ינר
נרנר וקרא"ש ש
בש"מ ורנר נרנר
שם וקרא"ש ש
ב טור בש"מ אביו
הקרא"ש ג ש"מ בש"מ
רננו ורנר
קש"מ אביו הקרא"ש
ד ש"מ ש"מ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

[*] וְהָיָה אִם אָכַל בָּשָׂר וְדָגִים. עַן בְּכִיבִיז שְׁמִנְגָל לֵאכֹל לְכִיבוֹת עִם בְּנֵיהֶם הַרְפָּה וְחָפְזֵי הַמִּקְדָּשׁ עַל הַתְּבִירִים וְגַם רִבְסִים וְהִנָּחִים לֵאכֹל בְּעֶקֶר מִסְתֵּין עִם בְּנֵיהֶם וְאִין מְקַבְּצִין כִּי אֵל הַמִּסְתֵּין, וּמִדֵּין מְקַבֵּץ עַל הַעֶקֶר וּפוֹטֵר אֶת הַשְּׂפֹלָה לְנַעֲוָהּ, וְצִוָּה לְהִתְשִׁיב בְּדָבָר, עֲכָל, וְעִישׂוּ וְלֵעִיל מִנֶּה מִיָּה בָשָׂם מִיָּה הַמְשֻׁמָּה לֵה מִלְשֹׁן הַטֹּהֵר וְהַשִּׁיעַ דְּאֵעִיג שְׂבָאוֹ הַבָּשָׂר וְהַתְּנִיכִים לִפְתָּח הַיָּם מִיָּוִם, וְהִנֵּחַ בְּצִיעַ לְכִיבוֹת עִם בְּנֵיהֶם, עִישׂוּ, וְכִאֲמַת לְשׁוֹן הַשִּׁיעַ לֹא מְשֻׁמָּה כֵּן וְגַם לְשׁוֹן הַטֹּהֵר יֵשׁ לִשְׂבִי: [מ] בַּפְּהִיג. עַן בַּהִט, וְגַם בַּהִיט חוֹלֵק עַל וּלְבָרָה בַּפְּהִיג, רִי' לָהּ, עֲמִי'א, וּבִתְשׁוּבָתָה פְּרִים מֵאִירֹת מִ' נֹחַ חוֹלֵק פֶּסֶק דִּיצָא

לְהוֹפִיר שָׁכְחוּ גַם בַּחֲתִימַת הַבְּרָכָה, וְיֵשׁ מֵרֵאשִׁיטוֹם דִּסְבִּיקָא לְהוֹ
בַּחֲתִימַת הַבְּרָכָה דִּי אִם יִזְכִּיר סֵתָם יַעַל הַפְּרוֹת וְאִין לְשׁוֹחַ נִסְתָּחוּ
מִשְׁאַרְיָ בְּרִכּוֹת, וְלִקְדָּה סֵתָם הַמַּחֲסֵר לְחִירוֹת דִּיכּוֹל לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שְׁיִינְדָּה.
(ו) וְעַן בְּאַחֲרוֹנֵיִם דִּמְשַׁמַּע מֵהֶם דִּהִמְנָה לְחֵתָם יַעַל הָאָרְצַן וְעַל פְּרִי
הַגִּפְּן, וּמִכָּל מָקוֹם בְּדִיעֲבַד (ט) אִם סֵתָם יַעַל הָאָרְצַן וְעַל הַפְּרוֹת בְּנִדְּאִי
יַצָּא: **יב (זו) מְזִיכִירִין בַּה.** בֵּין עַל מִינֵי מוֹנּוֹת (נח) וּבֵין עַל הַמִּין
וְעַל פְּרוֹת הָאָרְצַן: **(נח) מַעֲיִן הַמֵּאֲרָע.** הֵינּוּ, (נט) קִדְּם שְׂאוֹמֵר "פִּי
אִתָּה ה' טוֹב וּמִטִּיב" יֵאמֹר בְּשִׁפְתָּה "וְיִרְצָה וְהִתְחַלְצֵנִי בְּיוֹם הַשִּׁפְתָּה
הַזֶּה", וְכִיּוֹס־טוֹב אוֹמֵר "וְתִכְרְנוּ לְטוֹכָה בְּיוֹם חֵג פְּלוּנִי הַזֶּה" ⁵¹, וְכֵן
בְּרֵאש־חֲדָשׁ יֵאמֹר "וְתִכְרְנוּ לְטוֹכָה בְּיוֹם רֵאשׁ חֲדָשׁ הַזֶּה";
(ס) (וּבְדִיעֲבַד ⁵²) אֶפְּלוֹ לֹא הִזְכִּיר מַעֲיִן הַמֵּאֲרָע יַצָּא ⁵³: **(נט) אָכַל לֹא יוֹסִי.**
דִּהָא אֶפְּלוֹ בְּכַרְפ־הַמּוֹזֵן אֵינוֹ מַחֲבִיב לְהוֹפִיר מִצֵּד הַדִּין וּקַמְּצֵד
מִקְהָגָא, וְכֵאֵין לִיכָא מְנַהֵג כָּלָל עַל זֶה (וְהִרָא ⁵⁴): **(ס) וְתִקְדִּים הַמַּחֲתִּיקָה.**
לְפִי שְׁבִירְכָתָה "בְּיֹדֵי מִינֵי מוֹנּוֹת" (**פא**) שְׁהִיא חֲשׂוֹכָה וּמְכַרְכֶּרֶת ⁵⁵, וְגַם
קוֹדֵמִין בְּפִסְקִי, וְאַחֲרֵיכֵן יֵין, שְׁגַם כֵּן חֲשׂוֹב וְיֵשׁ לוֹ בְּרָכָה בְּפִרְסִיטוֹת:
(סא) וְעַל פְּרִי הַגִּפְּן וְעַל הַפְּרוֹת ⁵⁶. בְּמִנְיָן אֲבִירָהֶם מְצִדֵּד שְׁלֹא לוֹמֵר
וּקַמְּצֵד הַפְּרוֹת, וְכֵן מִשְׁמַע בְּבִאוֹר הַגִּפְּן, "א. וּמִנְהֵג הַעוֹלָם בְּהַשְׁלִיחַן
עֲרוּךְ: **(סב) וְהַבְּרָכָה שְׂאֵתָה עֲרִיכָה לֹא שְׁחָף בָּאן, דִּיאִין מוֹסִיף עִם, אִם־**
כֵּן אֵין קִפְּיָדָא שְׂיֵאמֹר פְּרִי הַגִּפְּן וּפְרוֹת, וְעַל־כֵּל פְּסִיִּים בְּדִיעֲבַד אִם לֹא
אִמֵּר פְּרִי הַגִּפְּן בְּנִדְּאִי אֵין חֲתוּר "ח"א]: **יג (סב) שְׁגַם הֵם וְכו'. הָא**
לֹא הִכִּי אֵין בְּרָכָה מַעֲיִן שְׁלֹשׁ פּוֹטֶרֶת / בְּיֹדֵי נִפְשׁוֹת רַבּוֹת, וְכֵן לְהַפְּקָה ⁵⁷
[אַחֲרוֹנִים]: **(סג) פְּרִי הָעֵץ הֵם. פְּרוּשׁ, אֵלֶּא שְׁמִפְּנֵי שְׂאֵין חֲשׂוֹבִין כָּל־**
כֵּף לֹא קִרְעוּ עֲלֵיהֶן בְּרָכָה וּ, וְעַקְשׁוֹ שְׁפִרְכּוֹ בְּלֹא הִכִּי בְּרָכָה זֶה,
שְׁטִרְטָתָה ⁵⁸. (סג) וְדוּקָא אִם אֵכָל תְּפּוּחִים עֲצֵמָן, אֲבָל סַחֲטִי נִשְׁתֵּה מִימֵיהֶן

(11) וְיִמְגַּן-אֲבֹרֶתָם וְאֵלֶיהָ רָבָה יִמְגַּן-גְּבוּרֹתָיִם: (12) חַיִּי אָדָם, וּבִפְטֵר דְּדִשֶׁת הַגִּי'רָא דְּהַעֲקָר כְּסָבְרָא אַחְרֹנָה: (13) כֵּן מוֹכֵחַ בְּתוֹסְפוֹת: (14) כֵּן מוֹכֵחַ בְּפִי'סִיקָיִם: (15) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם, וְכַמָּה עֲצָמִים בָּהֶן: אַחַד, דְּהָא אֵינוּ מְהֵב וְסָגִי דְּלֹא אָכַל זֶה, וּכְרִלְעִיל בְּסִינֵין קָפַח טַעַם זֶה עַל רֹאשֵׁי-חֵדָּשׁ שְׁאִין מִתְזַיְרִין אוֹתוֹ בְּכָל יוֹמֵי, וְכֵן כְּצֹאנֵי מְחֻדָּשִׁי תַּחֲלָה: וְעוֹד, דְּהָא כְּמָה פּוֹטְסִים חוֹלְוִין וְסָבִירָא לֵהוּ דְּאִין צְרִיךְ לְחַזְקֵי קִלְקֵל, וְכַמָּה שְׁכֵתָב בְּבִית-יוֹסֵף, וְגַם בִּידְיָשְׁלֵמִי גּוֹפָא מִשְׁמַע דְּהוּא רָק לְבַתְחִלָּה, דְּקָאמֵר ר' יוֹרְמִי: הוּאֵל ר' צִירִיָּא חֵשׁ לֵה, אֲנִי צִירִיָּא לְמַחֵשׁ לֵה: (16) ט"ו: (17) פּוֹרֶמְגָּנִים, וְכֵן מַעֲדֵד הָאֵלֶיהָ רַבָּה, עֵין שֵׁם. וְכֵן הַעֲתִיקוּ מִחַיִּי-אָדָם וְדִרְדִּי-חַיִּים: (18) חִידוּשֵׁי ר' עֲקִיבָא אֵיגֵר מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם סִינֵין רַב כִּפְיָה-קָטָן כַּה: (19) עֲלֵת-תְּמִיד וְהַמְּאִמֶּר-טְרָדְכִי וְחַיִּי-אָדָם, וְאִף דִּמְחַיִּי-אָדָם קָתִב דְּגַם בְּכָל פְּרִי הַעֲדָמָה וְשִׁתָּה יֵין אוֹ אֵל אֵל פְּרִי מוֹד מִינִים, גְּסִיכֵן יֵשׁ סֶפֶק זֶה דְּאוּלֵּי יוֹצֵא בְּמָה שְׁסֵים עַל הַעֲרֵץ יַעַל הַפּוֹחֹת, לֹא הַעֲתִיקוּ, מִשּׁוֹם דְּמִלְשׁוֹן הַרְבֵּמִים סוֹף פֶּרֶק ח' שְׁכֵתָב: שְׁפֻלָּם פְּרִי הַעֵץ הֵן, לֹא מִשְׁמַע 621: (20) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (21) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם, עֵין שֵׁם בְּנִשְׁמַת-אָדָם, וְחִידוּשֵׁי ר' עֲקִיבָא אֵיגֵר בְּשֵׁם גְּנִי-וִירְדִים: (22) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (23) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (24) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (25) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (26) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (27) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (28) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (29) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (30) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (31) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (32) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (33) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (34) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (35) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (36) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (37) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (38) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (39) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (40) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (41) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (42) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (43) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (44) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (45) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (46) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (47) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (48) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (49) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (50) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (51) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (52) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (53) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (54) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (55) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (56) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (57) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (58) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (59) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (60) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (61) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (62) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (63) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (64) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (65) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (66) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (67) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (68) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (69) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (70) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (71) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (72) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (73) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (74) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (75) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (76) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (77) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (78) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (79) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (80) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (81) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (82) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (83) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (84) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (85) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (86) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (87) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (88) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (89) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (90) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (91) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (92) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (93) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (94) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (95) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (96) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (97) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (98) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (99) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (100) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (101) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (102) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (103) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (104) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (105) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (106) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (107) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (108) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (109) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (110) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (111) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (112) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (113) מִגְּנִי-אֲבֹרֶתָם: (114) מִגְּנִ

הלכות פריית הפרות סימן רח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק נח]

וביום טוב אומר "נזכרנו לטובה ביום חג פלוני הנה" (51).

(51) והנוסח המצוי בסידורים הוא "ושמחנו" ביום חג פלוני הזה [כמבואר בטור, ולא "זכרנו לטובה" כמבואר בבית יוסף בשם התשב"ץ], וכן כתבו הקפ החיים (ס"ק סה) והגרש"ז איערבך (הליכות שלמה פסח פ"ט דבר הלכה אות קכב). וכן כתב הערוך השלחן (ס"ז) שיש נהגים לומר כן. ובטעם מנהג זה כתב הגרש"ז איערבך (שם), שמבואר בשומר ציון הנאמן שהזכרת מעין המאורע בברכת "מעין שלש" אינה כנגד יעלה ויבא, אלא כנגד ברכת "ברוך שנתן" וכו' (שהרי מבואר בתלמודי רבינו יונה (ברכות יט, ב) שאין אומרים דבר שהוא כעין הזכרה אלא אם כן ההזכרה נתקנה באופן של ברכה, וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק קפח ס"ק יט). ולפיכך קבעו לאחר זבנה ירושלים, וכיון שבברכה זו מזכירים 'אשר נתן' וכו' ומעידים לשמחה, נהגים להזכיר 'שמחה' אף בברכת 'מעין שלש'. ואף לגבי חול המועד, כתב הקפ החיים (ס"ק סו) שמזכירים בו מעין המאורע.

ולגבי ראש השנה, כתב הקפ החיים (ס"ק סה) שיש להוסיף 'זכרנו לטובה ביום הזכרון הזה'.

[משנ"ב שם]

ובדיעבד (52) אפילו לא הזכיר מעין המאורע יצא (53).

(52) ואם אמר 'ברוך אתה' ועדיין לא אמר 'ה', כתב הקפ החיים (ס"ק סז) שיחזור ויזכיר מעין המאורע בתוך הברכה. ואף על פי שהזכיר את השם כשאמר 'כי אתה ה' טוב ומטיב', והוא צריך עתה לשוב ולאומרו. מבואר לקמן (סי' תקפב ס"ק טז) לגבי הזכרת 'וכתוב', שמי' צריך לחזור ולומר כהוגן [וכן מבואר בשו"ע לקמן סי' תרפב ס"א לגבי 'על הנסים'].

(53) ובטעם הדבר, כתב בשע"צ (ס"ק ס) משום שאינו מחויב באכילה זו, ועוד, שכמה פוסקים חולקים וסוברים שאין צריך להזכיר מעין המאורע כלל. ומחמת הטעם השני, הורה הגרש"ז איערבך (שש"כ פ"ז הע' ל) שגם המכוון לצאת סעודת שבת יום טוב בפת הבאה בכיסניו, ושכן להזכיר מעין המאורע, אינו חוזר [והוסיף טעם שלא לחזור, שיש אומרים שאין יוצאים ידי חובת סעודת שבת בזה, והנה ספק ברכה]. וראה מה שכתבנו לעיל ס"ק קפח ס"ק לא. עוד הוסיף (שם) שהוא הדין אם שכח ולא הזכיר 'ושמחנו' ביום חג המצות הזה: בברכת 'מעין שלש' שלאחר כוס רביעי בליל הסדר, אין צריך לחזור, אף שחובה לשתות כוס זו, מחמת הטעם השני שבשע"צ, ועוד, שהדין יכול לצאת ידי חובת ארבע כוסות בחמור מדינה, שזכרתו 'בורא נפשות', וגם די בדיעבד בשתיית רוב כוס אף אם אין בו רביעית, ואז אינו חייב לברך ברכה אחרונה כלל, ואם כן אין הזכרת מעין המאורע מעכבת [אף לטעם הראשון].

[משנ"ב ס"ק נט]

וכאן ליכא מנהג קלל על זה [הגר"א] (54).

(54) ובשע"צ לקמן (סי' תרפב ס"ק ג) ציין לא"ר שביאר שהטעם בזה כיון שתיקנו להזכיר 'על הנסים' בברכת ההודאה, ובמעין שלש הרי אין ברכת ההודאה, שאף שאומרים 'ונודה לך' אין זה אלא הזכרה מעין החתימה, וראה עוד שכתבנו שם ולעיל ס"ק קפח ס"ק יט בטעם הדבר.

[משנ"ב ס"ק ס]

לפי שזכרתו 'בורא מיני מזונות' שהיא תשובה ומבשרת (55).

(55) ובשחרית בשבת שקידשו ואכלו מיני מזונות, כתב בשו"ת שואל

ומשיב (מהדורה חמישאה סי' יח) שיש להקדים את הדין, לפי שהוא גורם למזונות שיבאו. ודעת הגרש"ז איערבך (שש"כ פ"ד הע' ע) שלא נהגים כן. וגם הרי אין צריך דוקא יין לקדושה, שהרי אפשר לקדש אף על חמור מדינה, ובוה בודאי מסתבר שאין להקדים 'בורא נפשות' לעל המחיה.

[משנ"ב ס"ק סא]

ועל פרי הנזקין וצל הפרות (56).

(56) ומי שאכל כמה דברים שחייב לברך עליהם ברכת 'מעין שלש', ושכן להזכיר אחד מהם בפתיחת הברכה, כתב הפתח הדביר (אות טו, והביאו השדי חמד אסיפת דינים מערכת ברכות סי' א אות כ) בשם ספר אות היא לעולם, שאם חתם כבר והזכיר בחתימה את שניהם, לא יחזור לברך, מפני שאף שלדעת השו"ע לעיל (סי' נט ס"ב) אין די בכך שהחתימה כהוגן אלא צריך שאף הפתיחה או האמצע יהיו כהוגן, מ"מ לדעת הגר"א (הובא בביה"ל שם ד"ה ולא אמר) די בכך שהחתימה כהוגן, ומספק אין לחזור ולברך. אכן אם לא חתם עדיין, יסיים את הברכה על המין שכבר הזכיר, ויחזור ויברך שוב [את כל הברכה] על המין ששכח. מאידך, בשו"ת שכתב הלוי (ח"ג סי' יח) כתב שאם אמר ברוך אתה ה' ולא סיים את החתימה, לא יסיים באותו מין בלבד אלא יאמר 'על המחיה ועל פרי העץ', ושוב יחתום.

ומי שאכל תאנים ופתח ואמר 'על המחיה', וכשהגיע לסוף הברכה נזכר וחתם 'על הפירות', כתב הפתח הדביר (שם) בשם הגינת ורדים, שלא יצא. והקפ החיים (סי' רט ס"ק ז) נחלק, שאף שלא פתח כראוי מ"מ כיון שהזכיר 'על תנובת השדה', נחשב הדבר שיש כאן פתיחה על הפירות, כמבואר בהגהות סמ"ק (מצודה קנא ס"ק כא) המובא בבית יוסף כאן, ויצא ידי חובתו.

ואם פתח כדון ולא חתם כדון, כתב לעיל (סי' נט ס"ק ד) לענין ברכות קריאת שמע, שלכל הדעות אינו מועיל, משום שהחתימה צריכה להיות כדון.

ובטעם הדבר שאין מברכים ברכה ראשונה על שני מינים ביחד, כמו שמצינו כאן בברכת 'מעין שלש', כתב החזו"א (א"ח סי' לד ס"ק ז) שברכה ראשונה, מחמת קיצורה, נחשבת כחתימה, ואין חותמים בשנים. ועוד, שאם יעשה כן יהיה הפסק בין הברכה לטעימה, אבל בברכה אחרונה לא שייך הפסק. ואף שיכול לטעום מיד משניהם כאחת, מ"מ תקנת חכמים היא שיתחלקו בברכה. וכן מבואר בפמ"ג (סי' ריא משב"ז ס"ק ב) שלברך על שני דברים נחשב הפסק בין הברכה לאכילה [וראה שם שזן לגבי אמירת 'בורא פרי האדמה והעץ', שאין זה אלא הפסק מילה אחת]. מאידך, בקפ החיים (סי' רז ס"ק יב) מבואר שאם היו לפניו פרי העץ ופרי האדמה ורצה לאכול משניהם, ולקח בידו פרי העץ וטעה ובירך עליו 'בורא פרי האדמה', ומכר שטעה ומיד אמר 'בורא פרי העץ', נפטרו שניהם ואין צריך לברך עוד, כיון שברכה אחת פוטרת שני דברים אם מזכיר שניהם, אלא שצריך להזהר לאכול מיד את הפרי האדמה לאחר שגמר את פרי העץ ולא להפסיק בינתיים. [וראה עוד מה שכתבנו לעיל סי' קסז ס"ק לה בענין מי שהפסיק בעניית אמן בין ברכה לאכילה או מי שבטעות בירך פעמיים, האם נחשב הדבר הפסק].

[משנ"ב ס"ק סב]

אין ברכה מעין שלש פוטרת 'בורא נפשות רבות', וכן להפך (57).

(57) ולענין מי ביטול של צמקים ותאנים שיש ספק אם לברך המשך במילואים עמוד 46

מילואים הלכות ברכת הפרות סימן רח המשך מעמוד קיז

[משנ"ב ס"ק טא]

רוצה לומר, הנה אינו טוב הקמח לאכילה כלל כשהוא חי, ובנדיא אינו מקנה רק 'שהכל' (15).

(15) ואם הקמח כבר נאפה ונעשה לחם ואחר כך פירד אותו, כתב לעיל (סי' קסח ס"ק ט) שאפילו אם מפורר אותו דק דק בסולת ולא ניכר עליו תואר לחם, מ"מ ברכתו 'המוציא', שכן שהוא פת בפני עצמו ואינו מחובר, אינו יוצא לעילם מתורת לחם.

והקמח עומד להתעלות ולעשות ממנו פת, מה שאין כן מוצרים אלו, שבין שרגילים לייצר מאכלים בשיטה זו, והם ראויים וטובים לאכילה דומים במראהם ובטעמם למיני מאפה רגילים, והרי הגיע הקמח למעלתו, ברכתם 'בורא מיני מזונות'. וכן דעת הגרי"ש אלישיב (וזאת הברכה הערות ומקורות ללוח הברכות אית קטו), והוסיף, שהוא הדין שאם נעשה תהליך זה בקמח אורז, ברכת המאכל 'בורא מיני מזונות'.

הלכות ברכת הפרות סימן רח המשך מעמוד 234

(1) שפת העשויה משאר מינים אינה צריכה נטילה לעולם, אף אם קבע עליה סעודה, ומשום שאינה בכלל פת כלל.

[משנ"ב ס"ק טז]

דברכת-המזון או ברכה מעין שלש אינם אלא בתמשה סינין מפני תשיבותן (2).

(2) ואם אכל אורז ובירך אחריו ברכה 'מעין שלש', או שאכל דברים שברכתם 'מזונות' וגם אורז ובירך על הכל ברכה 'מעין שלש', כתב השערי תשובה (ס"ק ט) בשם הברכי יוסף (ס"ק ז) ששוב לא יברך 'בורא נפשות', כיון שברכה 'מעין שלש' פוטר אורז בדיעבד. וכן כתב הכף החיים (ס"ק מא) בשם מהרי" מולכו, שכיון שאורז סועד וגידולו מן הארץ, ברכה 'מעין שלש' פוטר אותו. ודעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב חלק עמ' רפו) שאף שהמשנ"ב לא הוכיר זאת, מ"מ כן ההלכה, אך הסתפק אם הוא אף כשלא כיוון לפטור את האורז אלא רק את הדגן שאכל. ובכן איש חי (שנה א פר' פינחס אות יח) מבאר שהאורז נפטר בברכת 'מעין שלש' שמברך על הדגן אף לכתחילה, ואם יברך 'בורא נפשות' על האורז לפני שיברך 'מעין שלש' יש לחוש שברכתו היא ברכה שאינה צריכה, וכן משמע בשו"ת הלכות קטנות (שם). מאידך, בלשון הברכי יוסף והשערי תשובה מביאר שיצא בדיעבד, וכן כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' סה אות ב) שבודאי לא יצא לכתחילה, שאף לימר שיצא בדיעבד הוא חידוש. שהרי ח"ל הוציאו את האורז מברכת 'מעין שלש', אלא יברך עליו 'בורא נפשות', ולא יכין לפוטרו ב'מעין שלש'. ודעת הגרי"ש אלישיב (שיעורי ברכות עמ' תפז) שיש להקפיד לברך תחילה 'בורא נפשות', ורק לאחר מכן 'מעין שלש'.

עשויים מגוף האורז, מסתבר שיש לברך עליהם 'בורא מיני מזונות', אף אם לא יברך הפרי. אך אם הם עשויים מהקליפות של האורז, צריך לברך עליהם 'שהכל'. ולגבי דיסה מבושלת העשויה מאורז, כתב (שם) שיש לברך עליה 'בורא מיני מזונות', אפילו אם גרגרי האורז אינם ניכרים לאחר הבישול, ולאחריה יש לברך 'בורא נפשות'. ודעת הגר"ח פ' שיינברג (וזאת הברכה שם) שבין אם עשויים מאורז תפוח, ובין אם עשויים מקמח אורז שנרסק והתבשל על ידי אדים, ברכתם 'בורא מיני מזונות' [נראה לעיל ס"ק כ].

(25) והאוכל אורז מבושל וגם דבר שברכתו 'בורא פרי האדמה', כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פ"ד תשובה כב) שיקדים לברך על האורז 'בורא מיני מזונות', ואחר כך יברך 'בורא פרי האדמה', ואם הקדים ברכת 'בורא פרי האדמה', שוב לא יברך על האורז, ויאכלנו בלא ברכה, משום שספק אם האורז המצוי כיום נחשב נתמך, וכן אם אורז קלוק נחשב כשלם. ואף שלהלכה אנו נוקטים שמברכים עליו 'בורא מיני מזונות', מ"מ כיון שיש סוברים שאם לא נתמך לגמרי מברכים עליו 'בורא פרי האדמה', אם כבר בירך 'בורא פרי האדמה' על דבר אחר יתכן שנפטר בברכה זו, וספק ברכית להקל, והוסיף, שמ"מ טוב יותר שיברך על סוכר ויכון לפטור את האורז, לצאת מידי הספק.

[משנ"ב ס"ק כח]

ומכל מקום לא תשיב פת שלו כלתם גמור של תמשת מיני דגן לברך 'המוציא' (26).

(26) וכן לענין נטילת ידיים, כתב לעיל (סי' קנח ס"ק ז) ובשעה"צ שם ס"ק

הלכות ברכת הפרות סימן רח המשך מעמוד 238

[משנ"ב שם]

אכל סתקן ושתה מימיהן אינו נפטר בברכת 'על העץ', דלאו פרי הוא כלל (59).

(59) אמנם, לענין פירות שרוב אכילתם על ידי סחיטה, כתב בשעה"צ לעיל (סי' רה ס"ק כא) שלכאורה אם בירך על מימיהם ברכת הפרי, יצא בדיעבד [וראה שעה"צ סי' רב ס"ק נד]. והחזו"א (אור"ח סי' לז ס"ק ה) צידד שיש לברך עליהם אף לכתחילה את ברכתם הראויה.

[משנ"ב ס"ק סד]

ויש מאחרונים שקתבו דאם סיס בברכת היין 'על הארץ ועל הפרות' אפשר דיוצא גם על התפוחים (60).

אחריהם 'מעין שלש' או 'בורא נפשות', כתב בביה"ל לעיל (סי' רב סי"א ד"ה ובורא נפשות) שלדעת הכנסת הגדולה מברך 'בורא נפשות' ודיו בכך, והמנ"א מפקפק בדין זה ומשמע שדעתו שבאופן זה לא יברך כלל, וכן משמע קצת בבית יוסף ובבי"ח שמי שעשה כן אין לו תקנה [אמנם אם יש לו יין, טוב שישתה ממנו ויכלול ב'על הגפן' גם 'על העץ'].

[משנ"ב ס"ק סג]

ועקשו שקברך בלא הכי ברכה זו, פוטר (58).

(58) וכן אם טעה ובירך 'על העץ ועל פרי העץ' על פירות האילן שאינם משבעת המינים, כתב לעיל (סי' רז ס"ק א) שיצא בדיעבד.

מילואים הלכות ברכת הפרות סימן רח המשך מעמוד קודם

(63) וכן מי שבירך 'בורא פרי הגפן' על ענבים וכיון לפטור גם יין, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' לו) ש"צא.

(64) שם (ס"ק ח) התבאר, שמי שרוצה לאכול פרי שברכתו 'בורא פרי האדמה' ופרי שברכתו 'בורא פרי העץ', ובירך 'בורא פרי האדמה', אם התכוין בפירוש לפטור את פרי העץ הרי זה מועיל אפילו אם לא היה פרי העץ לפניו בעת שבירך. אבל אם לא התכוין בפירוש לפטור, לא יצא, אפילו אם פרי העץ מונח לפניו. אמנם, בשם השערי תשובה כתב (שם ס"ק י), שיש חולקים וסוברים, שאפילו אם התכוין לפטור את פרי העץ לא יצא, וצריך לחזור ולברך עליו. אכן הסיק (שם), שמי' בדיעבד אין לחזור ולברך, משום שספק ברכות להקל, אך יותר טוב להיות נמלך שלא לאכול מיד את המין השני אלא לאחר זמן, וחזור ויברך עליו.

ואף שיש מקום לחלק, שהרי ברכת הגפן שייכת ממש לענבים, מפני שעץ הענבים נקרא 'גפן' במקרא, ואילו שם ברכת 'בורא פרי האדמה' אינה שייכת ממש לפרי העץ, כתב בשו"ת אגרות משה (א"ח סי' כ) אות יג) שמי' אף בענינו אין לצאת בברכת הגפן לכתחילה הואיל ואינה הברכה הראויה, ואין הכרח לטעום מהענבים מפני שהברכה הועילה ליין ואינה לבטלה.

(65) וכן מי שבירך 'שהכל' על מאכל אחד והיתה כוונתו לפטור מאכל נוסף בחושו שגם ברכתו 'שהכל', ולבסוף התברר שברכת המאכל השני היא 'בורא מיני מזונות', כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ח סי' לו) אות ג) שצריך לברך עליו ברכתו הראויה, מפני שמחשבתו לפטור היתה טעות גמורה.

ולענין ברכה אחרונה, האם פוטרת מין אחר בלא כוונה, ראה מה שכתבנו להלן ס"ק עו.

[משנ"ב ס"ק ע]

יש אומרים ד"צא בדיעבד⁶⁶.

(66) וכן לענין ברכה אחרונה, כתב ביה"ל להלן (סי"ח ד"ה מספק) שאם בירך על היין 'על העץ ועל פרי העץ', לפי דברי ד"ש אומרים כאן, יצא.

(60) ואף שמבואר בשו"ע לעיל (סי' נט ס"ב) שמי שטעה בפתיחה של הברכה, ורק החתימה היתה כהוגן, לא יצא [ורק לרעת הגר"א, כתב בביה"ל שם (ד"ה ולא) שיצא], כתב הגשמת אדם (סי' נ ס"ק ג) שכיון שהזכיר בפתיחה 'על תנובת השדה' נחשב בדיעבד שפתח כהוגן.

ואף שבחתימה אינו אומר 'מלך העולם', והרי ברכה בלי מלכות אינה ברכה [ובפתיחה אינו יוצא שהרי הזכיר בה 'פרי הגפן' ולא 'פירות'], כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ד ס"ק כב) שלדעת פוסקים אלו, הזכרת 'מלכות' בפתיחת הברכה עולה לכאן ולכאן, כיון שהיא נאמרת על 'תנובת השדה', ופירות בכלל תנובת השדה הם, ורק שאינו יוצא בפתיחה בלבד, אבל כיון שכל הברכה היא ענין אחד, והרי התחיל להודות על הפרי כבר מתחילת הברכה, נחשב הדבר כאילו הוזכרה מלכות גם בחתימה.

[משנ"ב שם]

ש"י ב"ר ח'לה 'בורא נפשות רבות' על התפוחים⁶¹.

(61) אמנם, באופן הרגיל, כתב בביה"ל לעיל (סי' רב ס"א ד"ה ברכה אחת מעין שלש) בשם הפמ"ג שצידד שיש להקדים את ברכת 'מעין שלש' לברכת 'בורא נפשות רבות', מאחר שהיא ברכה חשובה.

[שעה"צ ס"ק סח]

לא כ'ש"ע כן⁶².

(62) ואם אכל חצי זית מתפוח וחצי זית מפרי האדמה, ואכל גם כוית מפירות שבעת המינים, שיש לדון אם נפטרו התפוחים בברכת 'מעין שלש' שמברך על הענבים, או שמצטרפים הם לפרי האדמה לברך 'בורא נפשות', הורה הגר"א⁶³ שטיינמן (שלמי תודה הלכות ברכות ע"מ מו) שנפטרים הם בברכת 'מעין שלש', ואינם מצטרפים לפרי האדמה.

[משנ"ב ס"ק טו]

והוא הדין אם ש"ה יין ונתפחן לפטור הענבים ד"צא⁶³. כמו שכתבנו סימן רו סעיף ב, ע"ן שם [אחרונים]. וע"ן שם במשנה בריה"ה מה שכתבנו בזה, והוא הדין לענינו⁶⁴ וכו', דהתם לא פנן בפרוש בברכת 'פרי הגפן' לפטור הענבים⁶⁵.

הלכות ברכת הפרות סימן רח המשך מעמוד קכ

הורה הגר"ש וואנר (שערי הברכה פי"ד הע' עח).

[ביה"ל ד"ה אגל]

לכתחלה בודאי נכון ש"יכ"ן בברכת המזון לפטור יין ששתה⁷⁷.

(77) ולגבי יין הבדלה ששתה לפני הסעודה, כתב במשני' לעיל (סי' קעד ס"ק כו, ובשעה"צ שם ס"ק כט) שכיון שאינו בא לצורך הסעודה, צריך לברך עליו ברכה אחרונה קודם הסעודה. והוסיף, שאם לא בירך עליו קודם הסעודה, לא יברך עוד ויפטרו בברכת המזון, אלא שנכון לכוון לפטור בברכת המזון שאז בודאי פוטרו.

(ח"ב א"ח סי' לב) שגם ברכה אחרונה אינה פוטרת בלא כוונה צריך לשוב ולברך על היין. וכן הוכיח הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה קמא סי' צא אות ו) מהמשנ"ב לעיל (ס"ק טט) שברכה אחרונה אינה פוטרת בלא כוונה [שהרי כתב דבריו על דברי השו"ע שנאמר גם על ברכה אחרונה, וראה ביה"ל להלן (סי"ז ד"ה והוא הדין) ושעה"צ לעיל (סי' קצו ס"ק יג) שברכת המזון אינה פוטרת יין בסתמא, אלא אם כן כוון לפטור. וראה שעה"צ להלן (ס"ק עה) שהביא מחלוקת רבינו יונה ור"ן לענין דייסה, האם נפטרת בברכת המזון בסתמא או לא]. וכן

